

بازسازی بناهای قدیمی با رعایت روایت منظرین

منظر را تلاقی تاریخ و جغرافیا دانستند. منظر از مکان فراتر رفته و ترکیبی است از آنچه دیده می‌شود و آن چیزی که امکان تفسیر از آن وجود دارد. در منظر مکان صرفاً کالبد محض نبوده و دارای معنا و هویتی می‌شود که مختص به آن است. به عبارت دیگر، هر عنصر معماری می‌تواند علاوه بر مشخصات فیزیکی و ظاهری و موقعیتی، روایت، تاریخ و فلسفه وجودی خاصی داشته باشد که قرار دادن این مفاهیم در کنار یکدیگر روایت منظرین آن عنصر را ایجاد می‌کند. روایت‌های منظرین می‌تواند جذابیت یک جاذبه را برای بینندگان و بازدیدکنندگان چند برابر کند و اساساً این روایت‌ها و داستان‌هاست که در خاطره بازدیدکننده باقی می‌ماند و او را به تکرار تجربه و یا تعریف آن برای دیگران ترغیب می‌کند. این در حالی است که بسیاری از عناصر معماری که در شهرهای قدیم ایرانی وجود داشتند، به مرور زمان و با توجه به پیشرفت تکنولوژی، تغییر سبک زندگی و دلایل دیگر کارکرد خود را از دست دادند و در بهترین شرایط در حال حاضر به‌عنوان یک جاذبه گردشگری مورد بازدید گردشگران قرار می‌گیرند (در موارد زیادی این مکان‌ها به دلیل عدم استفاده، تخریب شده یا در معرض تخریب قرار دارند). در برخی موارد نیز این عناصر معماری بازسازی شده و با کارکردهای متفاوت مورد بهره‌برداری قرار گرفته‌اند. به‌عنوان مثال کاروانسرای که به هتل تبدیل شده یا حمام عمومی که به‌عنوان یک رستوران یا آب‌انباری که سقف آن برای زورخانه بازسازی شده است. در برخی از این بازسازی‌ها هویت و روایت اصلی عنصر کنار گذاشته شده و سعی می‌شود با استفاده از موقعیت و ویژگی‌های فیزیکی در دسترس، امکان استفاده مجدد از بنا برای بازدیدکنندگان فراهم شود. تغییر کاربری مکان از چند جهت قابل بررسی و مطالعه است. مهمترین مزیت آن علاوه بر امکان استفاده از یک موقعیت مکانی تاریخی، جلوگیری از تخریب و نابودی فضای معماری آن است. بازسازی و استفاده باعث می‌شود ساختار فیزیکی باقی مانده و در دوره‌های بعدی نیز قابلیت بازدید و بهره‌برداری داشته باشد. از طرفی این مسئله باعث می‌شود هویت و روایت اصلی تحت‌الشعاع قرار گرفته و به مرور زمان به‌طور کامل از بین رفته و رو فراموشی نهد. در واقع اگر این بازسازی صرفاً به ساختار فیزیکی توجه شود، هویت و روایت‌های آن جدا شده و از بین می‌رود. به‌خصوص اگر کاربری جدید باعث شود برخی از ویژگی‌های معماری نیز تغییر اساسی داشته باشد. به بیان دیگر استفاده از مکان‌های تاریخی و عناصر معماری قدیمی مانند قلعه، کاروانسرا، حمام و ... ظرافت‌هایی دارد که اگر این موارد در نظر گرفته نشود، می‌تواند به تخریب هویتی آن‌جا منجر شود. مهمترین نکته در این بازسازی، توجه به حفظ روایت و هویتی است در اصالت بنای مورد نظر بوده است. به‌گونه‌ای که بازدیدکننده فعلی متوجه شود که کارکرد اصلی و فرعی این مکان در قبل از بازسازی چه بوده و هویت آن در دوره‌های پیشین از چه ویژگی‌هایی برخوردار بوده است. در صورت رعایت این نکته، نه تنها بازسازی و حفظ بنا انجام پذیرفته، هویت آن نیز مورد احترام قرار می‌گیرد و این امر باعث می‌شود جذابیت آن برای بازدیدکنندگان نیز افزایش یابد. این امر می‌تواند از طریق بیان روایت به صورت تصویری، شفاهی و حتی بازسازی نگهداری بخش‌هایی از فضا به شکل سابق صورت پذیرد. به‌عنوان مثال در هتلی در یزد که یک خانه قدیمی است، بخش پایاب و خزینه به‌صورت کامل و به شکل اولیه بازسازی شده و علاوه بر وجود عکس‌های قدیمی، روایت آن نیز توسط راهنمایان صورت می‌پذیرد. این امر باعث می‌شود بازدیدکننده در کنار اقامتی دلنشین در هتلی که امکاناتی به‌روز دارد، با روایت اصیل خانه قدیمی یک شهر باستانی آشنا شده، به تاریخ دوره قبل سفر کرده و خود را درگیر یک موقعیت تاریخی جغرافیایی کند. این همان چیزی است که روایت منظرین مد نظر دارد.

مهدی باصولی
basouli@usc.ac.ir

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the authors with publication rights granted to Manzar journal. This is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

نحوه ارجاع به این مقاله

باصولی، مهدی. (۱۴۰۲). بازسازی بناهای قدیمی با رعایت روایت منظرین. گردشگری فرهنگ، ۴(۱۵)، ۳.

DOI: 10.22034/TOC.2024.189318
URL: https://www.toc-sj.com/article_189318.html

